

Uprava carina

Zaštita prava intelektualne svojine

Krivotvorenje i piraterija predstavljaju glavnu prijetnju privrednom rastu i inovacijama, kako na nivou Evropske unije, tako i na globalnom nivou.

Trgovina krivotvorenom i piratskom robom uzrokuje značajne ekonomske posljedice, nanosi štetu državnim budžetu, dovodi do gubitka radnih mjesta i utiče na smanjenje stranih investicija. Osim ekonomske štete, neke od ovih roba poput kozmetike, hrane, lijekova i pesticida, mogu predstavljati ozbiljnu prijetnju po zdravlje i sigurnost potrošača, što je jasan dokaz potrebe za snažnim naporima carinskog organa u borbi protiv ove kriminalne aktivnosti, saopštavaju iz Uprave carina.

Globalna prodaja krivotvorenih i neovlašćeno distribuiranih proizvoda godišnje dostiže iznos od 460 milijardi eura, što predstavlja čak 3,3 % svjetske trgovine. O tome svjedoče podaci za 2019. godinu Organizacije za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO) i Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), koji pokazuje značajan rast udjela krivotvorene robe u odnosu na procjenu iz 2016. godine, kada je njen udio u globalnoj trgovini iznosio 2,5%.

Podaci Europol i EUIPO-a iz Izvještaja za intelektualnu svojinu za 2019. godinu pokazuju da se kriminal od povrede prava intelektualne svojine i dalje razvija i sada pokriva gotovo svaki sektor proizvodnje. Krivotvorena i piratska roba čine čak 6,8% uvoza u EU u iznosu od oko 121 milijardi eura.

Uprava carina Crne Gore, je još 2005. godine prepoznala svoju ulogu u borbi protiv krivotvorenja kada je donijet prvi carinski propis

iz ove oblasti, a sada se može konstatovati da mjere zaštite prava intelektualne svojine preduzima na isti način kao i moderne carinske službe EU. Ovo potvrđuju i ocjene Evropske komisije u izvještajima u napretku i ekspertske misije za Poglavlje 7- Pravo intelektualne svojine, koja je realizovana krajem oktobra prošle godine, kada su pohvaljeni napor i ostvareni rezultati Uprave carina.

Carinski organ, u skladu sa Carinskim zakonom i Uredbom o postupanju carinskog organa sa robom za koju postoji osnovana sumnja da povređuje prava intelektualne svojine, koja je usklađena sa EU Regulativom 608/13, može da zadrži robu za koju postoji sumnja da povređuje pravo intelektualne svojine prilikom prijavljivanja za stavljanje u slobodan promet, izvoz ili ponovni izvoz, unošenja ili iznošenja iz carinskog područja Crne Gore, i stavljanja u carinski postupak sa odlaganjem ili u slobodnu zonu ili slobodno skladište.

Roba, za koju carinski službenici posumnjaju da je krivotvorena se privremeno zadržava pod carinskim nadzorom do okončanja postupka. Carinski organ o zadržavanju robe obavještava uvoznika/ deklaranta, kao i nosioca prava intelektualne svojine tj. vlasnika žiga, odnosno njegovog pravnog zastupnika u Crnoj Gori, koji ima pravo pregleda i identifikacije zadržane robe. Nosilac prava snosi sve troškove od trenutka zadržavanja robe, uključujući skladištenje i uništenje robe, osim ako sud

u sudskom postupku ne donese odluku da troškovi padaju na teret uvoznika i/ili deklaranta.

Ukoliko se nosilac prava izjasni da je zadržana roba krivotvorena ima mogućnost da, u propisanim rokovima, podnese Upravi carina zahtjev za pojednostavljeni postupak uništenja krivotvorene robe uz saglasnost uvoznika, odnosno u odsustvu njegovog prigovora. Ako uvoznik, u propisanom roku, podnese prigovor, uslovi za pojednostavljeni postupak uništenja nijesu ispunjeni, i nosiocu prava kao jedina mogućnost ostaje da pokrene sudski postupak.

Posljednjih godina ovi se postupci najčešće okončavaju po pojednostavljenom postupku uništenja, jer su uvoznici postali svjesni da povređuju prava intelektualne svojine i da u ovim slučajevima postupak kraće traje i nosioci prava snose sve troškove, za razliku od sudskih postupaka kada troškove snosi strana koja je izgubila spor (uvoznik/ deklarant i dr.). Roba za koju se u postupku utvrdi da je krivotvorena se trajno oduzima i uništava pod carinskim nadzorom uz prisustvo Komisije za uništenje robe Uprave carina i zastupnika nosioca prava. Tokom posljednje tri godine pod carinskim nadzorom uništena je krivotvorena roba u količini od 167.186 komada robe komada robe, od čega je u 2019. godini uništena roba u količini od 21.364 komada robe.

Uprava carina ne može naložiti trajno oduzimanje robe i njeno uništenje ukoliko nosilac prava tj. vlasnik žiga nije preduzeo

propisane mjere, odnosno nije zainteresovan za zaštitu svojih prava ili se u postupku utvrdi da je roba originalna. U tim slučajevima, carinski organ odobrava nastavak carinskog postupka i pušta robu, ako su ispunjeni ostali propisani uslovi. Nije rijedak slučaj da se nosioci prava izjasne da nemaju pravni interes da preduzmu mjere, najčešće zbog male količine zadržane robe, te i pored činjenice da je krivotvorena, zahtijevaju da se odobri njen uvoz ili drugi započeti postupak, što i pored uloženi napore carinskog organa rezultira da se ipak dio takve robe nađe na našem tržištu.

Uprava carina prekida carinske postupke i po službenoj dužnosti, o čemu obavještava nosioca prava koji ima pravo da podnese zahtjev za preduzimanje carinskih mjera u roku od četiri radna dana od dana prijema obavještenja o zadržavanju robe. Nakon usvajanja zahtjeva ima mogućnost pregleda, identifikacije i preduzimanja daljih mjera za utvrđivanje povrede prava intelektualne svojine.

- *krivotvorene dječje patike zadržane od strane Carinske ispostave Rožaje "AIR MAX"*

- *192 seta krivotvorenih igračaka "Turtles", zadržane kod CI Slobodna zona Bar*

Evidentno je da je sve više kompanija zainteresovano da štite svoja prava intelektual-

ne svojine pred Upravom carina, i samim tim primjetan je trend rasta podnijetih zahtjeva kompanija koje su prethodno zaštitile svoja prava za teritoriju Crne Gore, nacionalno kod Ministarstva ekonomije, ili međunarodno kod Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu. Broj usvojenih zahtjeva je, primjera radi u 2014. godini bio 60, a u 2018. godini 178 usvojenih zahtjeva. Trenutno su u važnosti 139 odobrenja kojim su usvojeni zahtjevi za zaštitu prava intelektualne svojine.

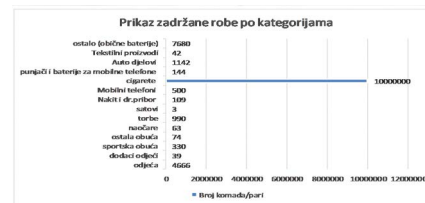

- *51 komada krivotvorenih ranaca "Hello Kitty" zadržani kod Ci Terminal Podgorica*

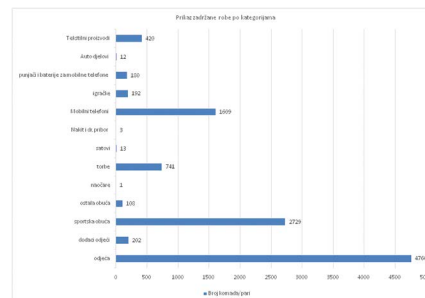
U odnosu na EU gdje se ovi postupci prekidaju uglavnom po zahtjevima nosilaca prava 98%, a da su postupci po službenoj dužnosti svega 2%, Uprava carina bilježi značajan broj prekida po službenoj dužnosti. Specifičnost za Crnu Goru su mješovite pošiljke obilježene raznim robnim markama pa se često dešava da se za tu pošiljku za jedan dio roba prekine postupak i po zahtjevu i po službenoj dužnosti.

Zahvaljujući višegodišnjem iskustvu i znanju carinskih službenika, koji prolaze stalne obuke u zemlji i inostranstvu kad je o intelektualnoj svojini riječ, Uprava carina bilježi zapažene rezultate, pa je tokom posljednje tri godine po osnovu sumnje u povredu prava intelektualne svojine prekinuto 156 postupaka i privremeno zadržana roba u ukupnoj količini od 32.538.960, od čega 32.500.000 komada cigareta i 38.960 komada robe (odjeća, obuća, torbe, satovi, igračke, nakit, tekstil, baterije i punjači za mobilne telefone, djelovi za automobile i dr.).

Luksuzni proizvodi, odjeća i dodaci odjeći tradicionalno su među najpopularnijim kategorijama krivotvorene robe, a osim toga i igračke, mobilni telefoni i njihova oprema, rezervni djelovi za automobile, i dr.

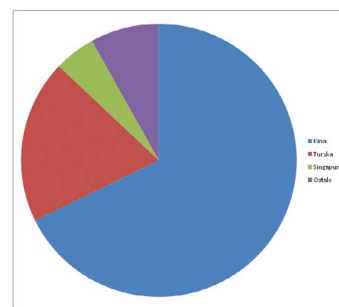
- *Prikaz zadržane robe po kategorijama u 2018.godini*

- *Prikaz zadržane robe po kategorijama u 2019.godini zaključno sa 10. 09. 2019. godine*

Među najčešće krivotvorenim žigovima su "NIKE", "adidas", "PUMA", "GUCCI", "LOUIS VUITTON", "UGG", "TOMMY HILFIGER", "HUGO BOSS", "CHANEL", "Armani", "LACOSTE", "DSQUARED", "DIOR" i dr.

Kina je i dalje ključna zemlja porijekla za sve vrste krivotvorene robe, iako se neke posebne kategorije proizvoda krivotvore u drugim zemljama, pomenućemo odjeću iz Turske. Pored Kine, iz Turske je najviše uvoza ove robe, zabilježila je crnogorska carina.

- *Prikaz zemalja porijekla krivotvorene robe u 2018.godini*

Za prevoz ove robe se često koriste složeni trgovački putevi iz zemlje proizvodnje do odredišne. Iako se isporuka krivotvorene robe u EU još uvijek vrši zbirmim teretnim prevozom, posljednjih godina snažan je porast ekspresnih pošiljki. To je prvenstveno rezultat velikog broja malih narudžbi putem interneta, koje se naknadno dostavljaju preko poštanske ili kurirske pošte.

Slična situacija je i u Crnoj Gori, pa je Uprava carina, fokus stavila na kontrolu poštanskih i ekspresnih pošiljki, što je rezultiralo značajnim brojem prekida na carinskim ispostavama Aerodrom Podgorica i Pošta Podgorica.

U ovoj oblasti Uprava carina ostvaruje veoma dobru saradnju sa Ministarstvom ekonomije, Tržišnom inspekcijom, Upravom policije, CALIMS-om, pravosudnim organima, kroz razmjenu informacija, iskustava, organizovanje zajedničkih akcija, obuka, i dr. u cilju što efikasnije borbe protiv povreda prava intelektualne svojine. Takođe, aktivno učestvuje i u međunarodnim operacijama koje se sprovode pod pokroviteljstvom Svjetske carinske organizacije, EUROPOL-a, SELEC-a i dr.

Bitan segment borbe protiv krivotvorenja robe je i podizanje svijesti građana pa stoga carina posvjećuje pažnju informisanju javnosti o značaju zaštite prava intelektualne svojine i ulozi carine. Ove aktivnosti se ostvaraju kroz saopštenja za javnost, učešće na okruglim stolovima, seminarima i dr. te kampanjama u tržnim centrima i trgovima širom Crne Gore gdje se na promotivnim štandovima distribuiraju informativni materijali iz ove oblasti i zainteresovanim građanima prezentuju primjerci zadržane krivotvorene robe.

Privredna komora je prepoznata kao strateški partner koji sa Upravom carina saraduje u ovoj oblasti. Prethodnih godina u više navrata proizvođači, uvoznici, špediteri i zainteresovani građani, su u Privrednoj komori upoznati sa sistemom zaštite prava intelektualne svojine u Crnoj Gori, praksom u dosadašnjim postupcima, a ukazano im je na štetne efekte koji nastaju kršenjem ovih prava. Privredna komora Crne Gore, je i u maju 2018. organizovala okrugli sto: "Jačanje konkurentnosti proizvoda kroz primjenu intelektualne svojine i modela šema kvaliteta", sa ciljem da predstavnici Uprave carina i drugih nadležnih organa ukažu na koristi koje intelektualna svojina donosi društvu, a naročito potrošačima, uvećavanjem vrijednosti i obezbjeđivanjem garancije kvaliteta proizvoda. Slične aktivnosti su planirane i u ovoj godini.

Nosioci prava intelektualne svojine, uvoznici i svi zainteresovani subjekti, se mogu obratiti stručnim službama Uprave carina za pitanja i konsultacije u vezi ove problematike.